

SOCIALVÆSENETS UDVIKLING

Ulrich Alster Klug – 2010 – dannebrog@dk-yeoman.dk – www.dannebrog.biz

- 1708 Hvert sogn skal tage sig af sine fattige. Overopsyn hos provst og biskop. Indtægter ved bøder, afgifter og gaver.
- 1737 Enkekasse for officerer.
- 1750'erne Tugt- og manufaktur oprettes på Møn, I Odense og Viborg.
- 1771 Forordning at godsejerne skal iværksætte fattighjælpen.
- 1775 Den Almindelige Enkekasse for præster, officerer og frivillige indskydere. (www.fogsgaard.org)
- 1798 Danske Kancellis åbne brev vedrørende Fattigvæsenets Direktion i Kbhvn.
- 1803 Ret til forsørgelse for alle. Tiggerbreve ophører. Løsgænger og betleri straffes med tugthus. Amtsfattigdirektionen oprettes, overopsyn hos stiftamtmanden. Indberetninger i Danske Kancelli. Bopælskrav: 3 år i sognet.
- 1839 Bopælskrav: 5 år i pastoratet. – Fødehjemsted ændres til undfangelsessted.
- 1841 Sognekommunerne oprettes.
- 1841 Opførelse / anskaffelse af fattighuse påbydes.
- 1848ff. Indberetninger i indenrigsministeriet.
- 1853 Lov om De Fattiges Kasse (hjælpekasser).
- 1857 Københavns fattigvæsen henlægges under Magistratens 3. afdeling.
- 1860'erne Fattiggårde bliver almindelige.
- 1869 Regler for fattiggårdes indretning og mad.
- 1880'erne Tjenestemandspensionen indføres.
- 1891 Alderdomsunderstøttelse indføres.
- 1890'erne Alderdomsafdelinger i forbindelse med fattiggårdene bliver almindelige.
- 1893 Sygekasselov. Staten støtter sygekasser for ubemidlede.
- 1907 Lov om arbejdsløsheds-kasser.
- 1908 Kommunerne kan splittes op, så hvert sogn udgør en selvstændig kommune.
- 1912 Lov om anerkendte sygekasser.
- 1920 Socialministeriet oprettes og nedlægges ved regeringsskiftet samme år
- 1922 Alderdomsunderstøttelse kaldes nu for aldersrente.
- 1924-1926 Socialministerium findes.
- 1929 Socialministerium oprettes igen.
- 1933 Socialreformen. Fattighuse og fattiggårde afskaffes – men forsætter som genhusning eller som anstalter. Amtsfattigkasser ophører vistnok.
- 1930'erne Egentlige alderdomshjem bliver almindelige.

- 1956 Aldersrente ændres til folkepension.
- 1971 Den offentlige sygesikring. Fra 1973 ophører de private sygekasser.
- 1976 Bistandsloven. – Åbner for kommunens skøn i hver sag..
- 1998 Lov om Social Service. Hjælp skal tildeles efter behov
- 2007 Socialministeriet sammenlægges med indenrigsministeriet til Velfærdsministeriet, fra 2009 Indenrigs- og Socialministeriet.

SOCIALVÆSENETS ARKIVALIER

Periode	Arkiv	Arkivfond	Afdeling	Arkivalier
- 1803	Landsarkiverne	Pastoratsarkivet		Fattigregnskaber Legatsager
		Provstearkivet		Tilsyn med fattigvæsenet Legatsager
		Bispearkivet		Tilsyn med fattigvæsenet
			Legatsager	
1803-1841	Landsarkiverne	Pastoratsarkivet	Fattigkommissionen	Fattigregnskaber Forsørgelsesplaner Forhandlingsprotokoller
		Amtsarkivet	Amtsfattigdirektionen	Tilsyn med fattigvæsenet Legatsager
1842-1971	Lokalarkivet eller Stadsarkivet eller Landsarkivet	Sognekommunearkivet	Socialvæsen, Forsorg	Forhandlingsprotokol Forsørgelsesplaner Fattigkasseregnskaber Materiale fra fattiggården / arbejdsanstalten
1802-1868	do.	Magistratsarkivet (Rådstuearkivet)	Socialvæsen, Forsorg	do. Legatsager
1868-1971	do.	Købstadskommunearkivet	Socialvæsen, Forsorg	do. Legatsager
-1848	Rigsarkivet	Danske Kancelli	-	Registre og Registranter med sager - Godkendelse af købstædernes fattiggårde - Forsørgelsesstedssager - Indberetninger
1848-1929	do.	Indenrigsministeriet	-	- Godkendelse af planer for fattiggårde - Indbragte sager - Indberetninger fra 1869
1929ff.	do.	Socialministeriet	-	do.
1750'erne-1860'erne	Landsarkiverne	Fængsler	Tugthusene	Fangeprotokoller, evt. domme og relationer
1860'erne	Landsarkiverne	Fængsler	Arbejdsanstalter	Stambog over fanger, evt. domme og relationer
1850'erneff.	Landsarkiverne	Statshospitalerne	-	Patientjournaler, Navnereg. over patienter Hovedbog over patienter

SÆRLIGT GUF

Rigsarkivet

Indenrigsministeriets 1. kontor

Indberetninger om de til landkommunerne hørende hospitaler og fattighuse 1850 – 1850 (C 1021)
Fattigvæsensindberetninger iht. cirk. af 9.5.1890 1889-1889 (fra 1850-1888) (PK 73, 74, 75).
Regulativ til fattiggårde i købstæderne. 1840-1886 (er vist godkendte regulativer for fattiggårdene) (PK 70).
Understøttelseskasser og hjælp af det offentlige uden for det alm. fattigvæsen 1871 – 1890 (PK 18, 19).

Justitsministeriet, 1. Ekspeditionskontor

Indberetninger om de hos private indespærrede sindssyge i henhold til cirkulære af 19.11.1849 1849-1850 (PK290)

Danske Kancelli, Rentekammeret Danske Afdeling, Danske Kammerkancelli

Fortegnelse over stående pensionister samt kollegieresolutioner på ansøgninger om årlig stående pension af Rentekammerets fattigbøsse 1771-1793 (AS: 303, PK. 2417.41-42).

Danske Kancelli, 2. Departement (Sjællandske Justits- og Politidepartement),
1802-1812: Fattigvæsens-Protokol (AS: 232, AKS: I 62).

Københavns Stadsarkiv

Hovedregistre til fattigvæsenets hovedprotokoller over fattige, begynder 1799 – fra 1881 ff. er de trykte.
Efterlyste personer findes i Politiets Efterretninger.

ONLINEREGISTRATURER

Materiale ved Rigsarkivet og Landsarkiverne

www.daisy.sa.dk

Søg således efter materiale i kommune- og pastoratsarkiver:

AS: Stednavnet i kommune eller sognenavnet, f.eks. *Roskilde* eller *Brahertrolleborg* og
AKS: f.eks. *fattig*.

For stifter og amter bruges navnet på stedet,

AS: f.eks. *Sjælland* eller *Odense* eller *Holbæk* og
AKS: f.eks. *fattig* eller *legat*. *Indkomne breve*, f.eks.

For søgning i Danske Kancelli, skriv

AS: f.eks. *Danske Kancelli*, og
AKS: *register* eller *registre* (indtil 1800, derefter *registrant* (det er justits- og politidepartementerne)) eller *fattig*.

For søgning i Indenrigsministeriet, skriv

AS: *Indenrigsmin* og
AKS: f.eks. *Journal* eller *fattig* eller *kommunekontor*.

Søgning efter Statshospitalerne, skriv

AS: *Statshospital* – eller stedet, hvor det lå, f.eks. *Augustenborg* eller *Århus*.
AKS: F.eks. *patient*.

Materiale ved lokal- og stadsarkiver

www.danpa.dk (ikke komplet).

Søgning kan ske efter kommune (indretningen 1971-2006), f.eks. *Grenaa*, og
Titel f.eks. *sygekasse*, *fattig*, *forhandling* (forhandlingsprotokol).

Københavns Stadsarkiv

Har alt vedr. København, i hvert fald efter 1781 findes det altid på SAK.

Da fattigvæsenet hørte under den statslige Fattigdirektion 1708-1781, skal materiale fra denne periode evt. søges på RA (www.daisy.sa.dk), AS:

Søgning ved hjælp af Starbas på <http://www.ksa.kk.dk> (www.starbas.dk).